

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

**ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ
РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА
В УКРАЇНІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
XV Всеукраїнської
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 5 червня 2026 року)

**Полтава
ПУЕТ
2026**

УДК 341.9(477):37
Т65

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Полтавського університету економіки і торгівлі ЗАБОРОНЕНО

Редакційна колегія:

Г. В. Лаврик, д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі;
О. О. Кульчій, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі.

Т65 **Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні:** освітній вимір : матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 5 червня 2026 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2026. – 408 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр. мовою.

ISBN 978-966-184-483-3

У збірнику містяться матеріали наукових праць учених, здобувачів вищої освіти, присвячені розвитку приватного права в Україні в загальнотеоретичному, галузевому (цивільстичному) та педагогічному вимірах цього процесу, взаємодії приватного та публічного права, публічно-приватному партнерству.

Розраховано на здобувачів вищої освіти, аспірантів, науково-педагогічних працівників, науковців, публічних службовців і фахівців гуманітарного профілю.

УДК 341.9(477):37

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За вклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори та наукові керівники.

ISBN 978-966-184-483-3

© Полтавський університет
економіки і торгівлі, 2026

СПІВОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Полтавський університет економіки і торгівлі

Львівський торговельно-економічний університет

Київський університет права НАН України

Полтавський регіональний центр підвищення

ЗМІСТ

Вітальне слово учасникам конференції ректора Полтавського університету економіки і торгівлі.....	12
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ	
Білокінь Р. М. Публічна відповідальність як інструмент забезпечення належного врядування.....	15
Деревянко Б. В. Застосування прецеденту у господарському процесі України в умовах зближення правових систем та імплементації Acquis Європейського Союзу.....	19
Захарченко П. П., Короткий В. А. Людвіг Гьотц про «Руську Правду» як правову дійсність кінця VIII – початку IX ст. ст.: огляд окремих доказів німецького вченого.....	23
Короєд С. О. Проблеми застосування Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача»	28
Лаврик Г. В. Правомірна заборона політичної діяльності на шляху від войовничої демократії як обороноздатної демократії до правдивої демократії.....	32
Мірошниченко М. І. Концепція Всеукраїнського наукового центру з розвінчання постулатів парадигми «русского мира» та забезпечення континуїтету української політико-правової традиції.....	38
СЕКЦІЯ 1.	
ПРИВАТНЕ ПРАВО В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ	
Гладкий С. О. Взаємодія права, моралі та релігії: історичні закономірності у фокусі проблеми добросовісності юристів.....	42
Ніколенко Л. М. Європейські стандарти захисту прав кредиторів у процедурах	

ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕЦЕДЕНТУ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБЛИЖЕННЯ ПРАВОВИХ СИСТЕМ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ACQUIS ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Деревянко Богдан Володимирович,

д-р юрид. наук, професор,

провідний науковий співробітник, Державна установа

«Інститут економіко-правових досліджень

імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»

У важкий 2014 рік, тобто рік початку російської агресії проти України, коли 5 вересня була підписана так звана «Перша мінська угода», за 11 днів потому – 16 вересня 2014 року було прийнято Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [1]. У названій Угоді Україною було чітко визначено стратегічний вектор руху у напрямку набуття повноцінного членства у ЄС, розвитку демократичних цінностей, захисту прав людини і громадянина, реалізації економічної співпраці з усіма державами-членами ЄС та ін. Також Україною було взято зобов'язання із ефективного захисту прав суб'єктів економіки в регулятивному, адміністративному і судовому порядку.

Забезпечення єдності судової практики має сприяти формуванню аналогів прецедентів у господарському судочинстві і застосуванню попередніх судових рішень як повноцінного джерела права. При цьому і Україна, і 26 із 27 держав-членів ЄС (за винятком Ірландії) належать до держав з романо-германською (континентальною) системою права із пріоритетом нормативно-правового акта як основного джерела права. Тому у ЄС визнано доктрину прецедентного права лише на основі рішень Суду ЄС. Та при цьому такі рішення на відміну від аналогічних рішень, що приймаються у державах англосаксонського права, застосовуються національними комерційними судами чи арбітражами вибірково, часто на особистий розгляд окремого судді, тобто без нормативного закріплення будь-яких критеріїв обов'язковості чи

необов'язковості. Іншими словами, рішення Суду ЄС і національних судів держав-членів ЄС, рівно як і рішення судів України, не можуть вважатися судовими прецедентами у тому розумінні, в якому вони справедливо вважаються такими у державах англо-саксонської системи права. Наведене підтверджує А. С. Штефан, яка вказує, що в *acquis* ЄС не визначено категорії справ, у яких можуть ухвалюватися прецеденти, а також, що Суд ЄС посилається на свої преюдиційні (попередні) рішення, а також рішення у справах про порушення державою-членом законодавства ЄС; проте у договорах і Статуті Суду ЄС відсутні положення щодо юридичної сили рішень Суду ЄС і здатності набуття ними властивостей джерела права [2, с. 69].

Незважаючи на викладене вище, процеси зближення основних правових систем світу (англо-саксонської і романо-германської) тривають як мінімум кілька десятиліть. І найглибше взаємопроникнення спостерігається у сфері господарського, комерційного, економічного, торгового тощо права і законодавства. Держави-апологети англо-саксонської системи права у сфері економіки керуються Єдинообразним (Зразковим) комерційним кодексом США (*Uniform Commercial Code*) та Актом про компанії Великої Британії (*Companies Act*), хоча основним джерелом права у них залишається судовий та адміністративний прецедент. І одночасно у державах-членах ЄС із романо-германською (континентальною) системою права, рівно як і в Україні, під час укладання договорів у сфері економіки, під час претензійного врегулювання суперечок між суб'єктами господарювання і особливо під час судового вирішення господарських спорів усе частіше прецедент (рішення національного суду високої інстанції або міжнародного суду) використовується як повноцінне джерело права, рівноцінне нормативно-правовому акту. Якщо сторони договору у момент його укладення (кінцевій стадії процедури укладання) прагнуть досягти результат, аналогічний наведеному у рішенні судового органу, вони підлаштовують істотні умови договору під наявний приклад із судового рішення. При цьому сторони не бентежить те, що вони не були учасниками судового розгляду спору за судовим рішенням, яким вони керуються як нормою права. Та ще частіше судовими прецедентами у своїй роботі керуються судді господарських судів. С. М. Лукашевич вказує, що «суди України можуть використовувати досвід країн ЄС у сфері прецедентного права через врахування рішень ЄСПЛ

та Суду ЄС, інтеграцію європейських принципів правосуддя в українську судову практику, а також застосування правових висновків вищих судових органів. Хоча Україна формально не має системи прецедентного права, практика європейських судів слугує важливим орієнтиром для формування єдиної та передбачуваної судової практики, особливо у контексті європейської інтеграції» [3, с. 114]. Україна уже сьогодні у практиці своїх адміністративних і судових органів враховує рішення ЄСПЛ та Суду ЄС та рекомендує орієнтуватися на них як на норми права. Більше того, часто рішення Суду ЄС закладають підвалини формування системи нормативно-правових актів у межах ЄС, а в майбутньому так буде і в Україні. Л. М. Ніколенко вказує, що «...сформований у практиці Суду ЄС комплекс ключових норм-принципів – верховенства права, пропорційності, правової визначеності, ефективності (effet utile), недискримінації та рівності, а також лояльної співпраці – утворює функціональну матрицю оцінювання дієвості національних правових реформ» [4, с. 155]. А отже, судові прецеденти у ЄС, сформовані міжнародними судами, часто виступають не лише як джерело права, але і як інструмент виміру ефективності застосування норм права у самих державах-членах ЄС, а також у державах-кандидатах на членство.

Викладене дозволяє навести зроблений раніше висновок, за яким: «українські господарські суди повинні вивчати і брати до уваги рішення європейських та вітчизняних судових інституцій вищих інстанцій: Суду ЄС, ЄСПЛ, Конституційного суду України, Касаційного господарського суду у складі Верховного суду України, судів апеляційної інстанції, національних судів держав-членів ЄС. Ухвалені раніше рішення наведених судів мають виступати орієнтиром, певним вєгвізіром чи підказкою напяряму руху до ухвалення вірного рішення зараз. На їх основі не може бути ухвалене рішення. Суд повинен послатися на норми Конституції України, законів і підзаконних актів України, а також норми актів міжнародних інституцій, згоду на обов'язковість застосування яких раніше було надано Верховною Радою України» [5, с. 517]. Відповідно, зараз має тривати робота із визначення критеріїв обов'язковості застосування судовими органами України, особливо судами господарської юстиції, рішень Суду ЄС, ЄСПЛ, а також найвищих судів України. Об'єктивні процеси зближення двох

основних сімей триватимуть та поглиблюватимуться, а держави Європи перебуватимуть в авангарді цих процесів.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
2. Штефан А. Прецедентне право Суду ЄС: проблема визначення юридичної сили. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 3 (69). С. 66–73. DOI: <https://doi.org/10.33270/0525693.7>
3. Лукашевич С. М. Європейські підходи до судового прецеденту і їх вплив на українське правосуддя. *Legal Bulletin*. 2025. № 2. (16). С. 107–115. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2025-16-B13>
4. Ніколенко Л. М. Норми-принципи права ЄС як критерій дієвості національних реформ: проблеми імплементації. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2026. Вип. 93. Ч. 1. С. 150–156. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.22>
5. Дервянко Б. В., Ніколенко Л. М., Роженко О. В. Судовий прецедент в асquis Європейського Союзу та господарському процесі України. *Право.ua*. 2026. № 1. С. 511–521. DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2026.1.67>

Наукове видання

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР

Матеріали XV Всеукраїнської
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 5 червня 2026 року)

Оригінал-макет надано кафедрою правознавства
Полтавського університету економіки і торгівлі

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 25.

*Видавець і виготовлювач
Полтавський університет економіки і торгівлі,
к. 115, вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, 36003; ☎ (0532) 50-24-81*

**Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.**